

Subject Area

Education Management

Year: 2022

Vol: 8 Issue: 104

PP: 4011-4025

Arrival

08 October 2022

Published

30 November 2022

Article ID Number

66241

Article Serial Number

37

Doi Number

<http://dx.doi.org/10.26449/sss.j.66241>**How to Cite This Article**

Kaya, H. (2022). "Kırsal Kesimde Kız Çocuklarının Veli Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Örgün Ortaöğretime Devam Etmeme Sebepleri" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:8, Issue:104; pp:4011-4025.

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Kırsal Kesimde Kız Çocuklarının Veli Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Örgün Ortaöğretime Devam Etmeme Sebepleri

The Reasons For Don't Attend Formal Secondary Education According To The Opinions Of Parents And Students Of Girls In Rural Sections

Halis Kaya¹

¹ Öğretmen, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi Bölümü, Tokat/Türkiye

ÖZET

Bu araştırmanın amacı kırsal kesimde yaşayan kız çocuklarının örgün ortaöğretime devam edememe nedenlerinin veli ve öğrenci görüşlerine göre belirlemektir. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Tarama modeli kullanılarak, nitel araştırma yaklaşımıyla desenlenmiştir. Ortaöğretime devam edemeyen kız çocuklarıyla ilgili istatistik veriler okula devam edememe ile ilgili ayrıntılı bilgi vermemektedir. Kız çocukları ortaöğretime devam edememe nedenlerinin belirlenmesi, kız çocuklarının ortaöğretime devam etmesini engelleyen etkenlerin değerlendirilmesi, yaşanan çevrenin fiziksel kültürel pisiko-sosyal yapısının okula devam etmemeye ilişkin incelenmesine ilişkin derinlemesine bilgi toplanmak amaçlanmıştır. Bu çerçevede bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Çalışma grubunu oluşturmada seçkisiz olmayan örnekleme yaklaşımlarından amaçsal örnekleme kullanılmıştır. Tokat ili Çat Kasabası'nda ikame etmekte olan 10 veli ile örgün ortaöğretime devam etmeyen 10 kadın katılımcı çalışma grubunda yer almıştır. Uygulama çalışmaları görüşme formlarının çalışmaya dağıtılıp toplanmasıyla elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yapılarak kadın katılımcıların ortaöğretime devam edememe nedenleri "ekonomik, toplumsal, bireysel, okulun olmaması, evle ilgili işler" başlıkları şeklinde sıralanmıştır. Yapılan çalışmaya dayalı bulgular şunlardır: Ailelerin eğitime bakışı okula devam etmede en önemli etkidir, bu nedenle aileler bu konuda bilinçlendirilmelidir. Kadınların ailenin temeli olduğu, kadın eğitiminin bireysel ve toplumsal alanda sağlayacağı katkılar gerek okullarda gerekse basın yayınıla anlatılmalıdır. Okula erişimi artırarak devamın sağlanmasına yönelik önlemler alınmalıdır. Erken yaşta evliliğin önlenmesine yönelik projelerin geliştirilmesi ve bu konuda ailelerin bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır. İmkanları olmayan ailelere burs ve çeşitli desteklemeler verilerek okula devam etmeleri sağlanmalıdır. Özellikle kırsal kesimde bulunan ailelerle görüşülüp çocuklarının okula devamları önündeki engeller belirlenmeli ve çözümler geliştirilmelidir. Taşınabilir eğitim imkanları artırılmalı, öğrencilerin kalabilecekleri yurt sayıları artırılmalıdır. Geliştirilen projeler ve çalışmalarla ailelerin eğitime bakış açıları olumlu yönde değişimler sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Eğitim Hakkı, Kız Çocuklarının Eğitimi.

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine the reasons why girls living in rural areas cannot attend formal secondary education according to the views of parents and students. A semi-structured interview form was used in the study. It was designed with a qualitative research approach, using the scanning model. Statistical data on girls who cannot attend secondary education do not provide detailed information about not attending school. It was aimed to gather in-depth information on the reasons for girls not attending secondary education, evaluating the factors that prevent girls from continuing their secondary education, and examining the relationship between the physical, cultural, psycho-social structure of the environment and the absence of school attendance. In this context, case study, one of the qualitative research methods, was used in this study. Purposive sampling, one of the non-random sampling approaches, was used to form the study group. 10 parents residing in Çat Town of Tokat province and 10 female participants who did not attend formal secondary education took part in the study group. Implementation studies were obtained by distributing and collecting the interview forms to the study group. The data obtained were analyzed and the reasons why female participants could not continue their secondary education were listed under the headings of "economic, social, individual, lack of school, household chores". The findings based on the study are as follows: Families' view of education is the most important factor in attending school, so families should be made aware of this issue. The contribution of women's education in the individual and social fields, and that women are the foundation of the family, should be explained both in schools and in the press. Measures should be taken to ensure attendance by increasing access to school. Projects to prevent early marriages should be developed and families should be made aware of this issue. Families who do not have the means should be provided with scholarships and various supports to continue their education. Especially with the families in rural areas, the obstacles to the attendance of their children to school should be determined and solutions should be developed. Transported education opportunities should be increased and the number of dormitories where students can stay should be increased. With the projects and studies developed, the perspectives of the families towards education can be changed in a positive way.

Keywords: Education, Right to Education, Education of Girls.

1. GİRİŞ**1.1. Problem durumu**

Eğitim, bireyleri toplumsal yaşama hazırlayan, kişilik kazandıran, bir mesleğe yönelten, olumlu davranış değişiklikleri meydana getiren, akılcı düşünme becerileri kazandıran her şey olarak ifade edilmektedir (Adem, 1997). Eğitim sayesinde bireyler toplumsallaşarak üretken hale gelirler. Mevcut toplumsal değerlerin korunması ve geliştirmesi, evrensel değerlerin yeni kuşaklara aktarılması ancak eğitimle mümkün olabilmektedir. Mevcut toplumsal yapının muhafaza edilmesi ile yönetim yapısına uygun bireylerin yetiştirilmesi eğitimle sağlanır.

Eğitim, doğumla birlikte kadın ve erkek tüm bireylerce sahip olunan bir haktır. Eğitim hakkı ülkemizde ve dünyada kanunlar ve uluslararası hukukla güvence altına alınmıştır. 1982 Anayasasının 42.maddesinde “Kimse eğitim öğretim hakkından yoksun bırakılamaz. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunlu ve Devlet okullarında parasızdır. Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.” ibareleriyle eğitim öğretim koruma altına alınmış ve devlete düşen sorumlulukları sıralamıştır. Zorunlu eğitim 2012 yılında 12 yıla yükseltilmesine rağmen net okullaşma oranı 2019-2020 yılında kadınların %84,85’i erkeklerin %85,01’i okullaştırılmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2020). Kanunlarda gerekli düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen kadınlar erkeklere oranla eğitim hakkını kullanma konusunda daha dezavantajlı bir konumdadır. Türkiye’de kız çocukları ile erkek çocukları arasındaki eğitim eşitsizliği, eğitimin “hak” olma ilkesini sorgulatmaktadır (Bora ve Taş, 2017). Kız çocuklarına eğitimde fırsat eşitliği sağlanamamakta, kız çocuklarının eğitim hakkından yeterli şekilde faydalanamamaktadırlar (Özaydınlık, 2014). Kız çocuklarının okula erişiminde önemli ölçüde yol alınsa da halen kız çocukları farklı sebeplerle okula erişim sağlayamamakta ya da gönderilmemektedir (Beltekin & Çete, 2019). Türkiye’de 12 yıllık zorunlu eğitimden erken ayrılma kızlarda 2018’de %31,8 iken 2019’da %28,8’dir (Eğitim Reformu Girişimi [ERG], 2020). 12 yıllık zorunlu eğitim kapsamında kırsal kesimde bulunan kız çocuklarının okul dışında kalma oranı daha yüksektir (Aslan, 2021).

Türkiye’de eğitim eşitsizliği birçok açıdan ele alınabilir. Sosyoekonomik altyapıdan kaynaklanan eşitsizlikler, etnik sebebe bağlı eşitsizlikler, cinsiyet temelli eşitsizlikler, okul ve öğretmene bağlı eşitsizlikler (Demir, 2020). Nitekim eğitimde hem başarı eşitsizliğini azaltmak hem de okula devamı artırmak için Milli Eğitim Bakanlığı birçok proje uygulanmaktadır. (Özer, Gençoğlu ve Suna, 2020). Bunlardan Ulusal İzleme ve Değerlendirme Biriminin kurulması, Destekleme Yetiştirme Kursları açılması ile İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP) uygulanması başarıyı artırmak ve öğrenme eksikliklerini gidermek için uygulanan projelerdir. Alınmaya çalışılan önlemler kız-erkek bütün çocuklar için geçerli olmasına rağmen neden hala kız çocuklarının okullaşma oranı istenilen seviyede değildir? Okullaşma oranını artırmak amacıyla “Kardelenler, Haydi Kızlar Okula, Baba Beni Okula Gönder, Her Kızımız Bir Yıldız” gibi çeşitli sosyal sorumluluk projeleri de gerçekleştirilmektedir (Eryılmaz, 2017). Okul öncesi eğitime erişimi artırma, taşıma yoluyla eğitim, pansiyonlu okullar, bursluluk yardımları, şartlı eğitim gibi yardımların ekonomik eşitsizlikleri önlemeye yönelik olduğu belirtilmektedir (Özer, Gençoğlu ve Suna, 2020). Günümüzde eğitimde eşitsizliği gidermek için önlemler alınmasına rağmen halen kız çocuklarının eğitimden erkekler kadar yararlanmadığı, eşitsizlik açıklığının kapanmadığı belirtilmektedir (Yaşar, 2018). Alınan önlemler kız çocuklarının okullaşmasını sağlamada yeterli midir? Alınan önlemler eşitsizlik sorunlarını çözmeye yeterli mi kalmaktadır? O halde, cinsiyet eşitsizlikleri önlemede bölgelerin ve ailelerin sosyoekonomik sosyokültürel özelliklerinin daha detaylı incelenmesi gerektiği söylenebilir.

Kız çocuklarının eğitim görmesi, eğitim olanaklarından sonuna kadar yararlanma hakkını kullanması neden önemlidir? Kız çocuklarının eğitim almasının önemli sosyal dışsallıkları bulunmaktadır. Kız çocuklarının okula gitmesi onların ileride eğitimli anne olması demektir. Annenin eğitim görmüş olması çocuklarının da eğitimine destek vereceği anlamına gelmektedir. Lise düzeyi eğitime sahip anneler ilköğretim ve daha alt düzey eğitime sahip annelere göre çocuklarının üniversite eğitimi almalarını üç kat civarında artırmakta, anne üniversite düzeyi eğitime sahipse bu oran beş katına kadar çıkmaktadır (Özdemir, 2018). Eğitim düzeyi yüksek kadınların daha sağlıklı ve iyi eğitim almış çocuklar yetiştirdikleri ve yoksulluğun önlenmesinde etkili oldukları (Yaşar, 2018), bebek ve anne ölüm oranlarını düşürdükleri (Adıgüzel, 2013), işgücüne katılım oranını artırarak ülke ekonomisine katkı sağladıkları (Tunç, 2018), gelir dağılımını dengeye getirerek sosyal adaleti sağladıkları (Akiş ve Çokcanlı, 2020; Kalaycı ve Öztürk, 2017) belirtilmektedir. Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde kadın eğitiminin ekonomik büyümede ve ülkedeki refah seviyesini artırmada olumlu etkilerini görüldüğünden kadınların eğitimine önem verilmektedirler (Yılandı ve Aydın, 2018; Bora ve Taş, 2017). O halde kız çocuklarının eğitim hakkından yararlanması onların gelişimine katkı sağlamakla beraber insan sermayesinin gelişimine, yoksulluğun azaltılmasına, tüm ülkenin gelişimine ve refah düzeyinin artmasına katkı sağladığı söylenebilir. Kadın eğitimi bu kadar önemliyken temel eğitimden sonra kız çocuklarının okula gönderilmemesinin sebepleri nelerdir?

12 yıllık zorunlu eğitim süresinin temel eğitimden sonraki dört yılı getirilen yasal değişiklik ile ilköğretim okulunu, ortaokul veya imam-hatip ortaokulunu tamamlayanların açık öğretim liselerinde zorunlu eğitimi tamamlamasına imkân vermektedir (MEB, 2012). Bu değişiklik dezavantajlı kesimlerin ve özellikle kız çocuklarının eğitimini sekiz yıllı sınırlandırmaktadır (Aslan, 2021). Dünya Ekonomik Forumu’nun Küresel Cinsiyet Eşitliği raporunda Türkiye’nin cinsiyete bağlı kalkınmada 148 ülke arasından 118. sırada olduğu, 15-19 yaş grubundaki kızlardan öğrenci olmayanların oranının %28,2 olduğu belirtilmektedir (UNICEF, 2020). Bu sonuç açık öğretim liselerinin varlığının kız çocuklarının okullaşamamasının önündeki tek engel olmadığını göstermektedir. Eğitime erişimin önündeki engel yoksulluk olarak görülmektedir (Aygül, 2018; Aküzüm, Yavaş, Tan ve Uçar, 2015). Kız çocuklarının ev içi emeğinden, erkek çocuklarının aileye ek gelir sağlama emeğinden faydalanmak için kız ve

erkek çocuklar okula gönderilmemektedir. Ailenin yoksulluğu hem kız hem erkek çocukları etkilemekle birlikte cinsiyet ayrımcılığı ile ilişkisel olarak kız çocukları daha fazla etkilenmektedir (Sayılan, 2012; Tunç, 2009). Ataerkil aile yapısı, ortaöğretim kurumlarının yaşanılan bölgeye uzak olması, taşınmalı ve yatılı eğitimdeki aksaklıklar, karma eğitim uygulaması, cinsel veya şiddete maruz kalma ihtimali, ulaşım ve barınma sorunu, annelerin iş yükünü azaltmaları, çevreye güvensizlik, yaşanılan yerin cinsiyet rollerine ilişkin inanç ve tutumları, erken yaşta evlilik, temel eğitimdeki başarısızlık nedenleriyle kız çocukları ortaöğretime gönderilmemektedir (Bora ve Taş, 2017). Alanyazında kız çocuklarının okula gönderilmeme sebeplerine okula devam oranlarının artırılmasına ilişkin birçok araştırma bulunmaktadır. (Adıgüzel, 2013; Bora ve Taş, 2017; Yıldırım, Beltekin ve Talay Oral, 2018; Tunç, 2009) Okul terkinde bu sebeplerin birbirleriyle iç içe olduğunu belirten araştırma da bulunmaktadır. Güvensizlik, yoksulluk, muhafazakârlık, başarısızlık, sosyal baskı, sağlık, ev işleri değişkenlerinden yalnız birinin değil birden fazla değişkenin ilişkisel olarak okul terkine neden olduğu belirtilmektedir (Küçüker, 2018). Ortaöğretime gönderilmeme nedenlerinin de ilişkisel olarak birbirini etkilediği söylenebilir.

12 yıllık zorunlu eğitim yasının üzerinden yaklaşık dokuz yıl geçmesine karşın halen kız çocukları ortaöğretime devam etmemektedir. Yukarıda açıklandığı gibi ortaöğretime gönderilmemeye ilişkin birçok sebep bulunmaktadır. Kız çocuklarının okula gönderilmemesiyle ilgili geçmişte yapılan çalışmalar (Tunç, 2009) Van ilindeki, (Adıgüzel, 2013) Urfa ilindeki sebepleri incelemektedir. Türkiye'nin doğusunda bulunan illerden kız çocuklarının okula gönderilmemesiyle ilgili araştırmalar bulunmaktadır. Araştırmanın amacı, Tokat Merkezine bağlı Çat Kasabası'nda 12 yıllık zorunlu eğitim yasasından sonra ortaöğretime devam etmeyen kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmeme nedenlerini belirleyebilmektir. Kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmemesine ilişkin Tokat ili Çat Kasabası'ndaki ilk araştırmadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Tokat Merkezine bağlı Çat Kasabası'nda 12 yıllık zorunlu eğitim yasasından sonra ortaöğretime devam etmeyen kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmeme nedenlerini belirleyebilmektir. Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1.Ortaöğretime devam etmeyen kız çocuklarının devam etmeme nedenleri nelerdir?

- Yaşanılan çevrenin,
- Erken yaşta evliliğin,
- Evdeki sorumluluğun,
- Ataerkil bir aile yapısının,
- Ailenin ekonomik durumunun,
- Taşınmalı eğitimin ve yakın çevrede okul bulunmamasının,
- Kız çocuğuna karşı ebeveynlerin güvensizliğinin,
- Köy içerisinden rol model olmaması,
- 4+4+4 sistemiyle birlikte Açık Lise 'ye yönlendirmenin etkisi nedir?

2-Kız çocuklarının ortaöğretime devam etmeme nedenleri:

- Veliye
- Öğrenciye göre nasıldır

1.3. Araştırmanın Önemi

Kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmemesine ilişkin Tokat ili Çat Kasabası'ndaki ilk araştırmadır. Bu çalışma ile hem ortaöğretime kız çocuklarının gönderilmemesine ilişkin literatüre hem de Tokat ili genelinde araştırma yapacak araştırmacılara olumlu katkı sağlaması açısından önemli görülmektedir.

1.4.Sınırlılıklar

Çalışma Tokat il merkezine bağlı Çat Kasabası'nda ortaöğretime devam etmeyen 10 kız öğrenci ve 10 veli ile sınırlıdır. Herhangi bir açık ortaöğretim kurumuna gönderilmeyen ve örgün ortaöğretime devam etmeyen kız çocuklarıyla sınırlıdır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İlgili Alanyazın

Araştırmanın bu kısmında okullaşmaya engel olan durumlarla ilgili güncel raporlara yer verilecektir.

Türkiye'de Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi (ÇEZE) Birleşmiş Milletler Ortak Programı (2021) raporu incelenmiştir. Büyüme kavramı yetişkinliğe geçiş olarak algılanırken bireyin evliliğe hazır olduğunu göstermektedir. Erkek çocuklarının toplum nazarında büyüme algısı, babanın sorumluluğunu alma, evi geçindirmek

için ekonomik gelir sağlayıcı işe girme, askere gitme iken kız çocuklarının toplum nazarında büyüme algısı evdeki iş sorumluluklarını edinebilme, biyolojik olarak regl dönemine ulaşma, fizyolojik olarak bedenindeki değişimlerden oluşmaktadır. Kırsalda yaşayan çocuklar evin ekonomisine katkıda bulunmaya, ev içi işlerde sorumluluk alabilmeye yaşlarına göre daha erken yaşlarda adım atacaklardır. Kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesinin onların erken olgunlaştığı düşüncesine dayandırılmış olsa da kız çocukları ailede yük olarak görülürken bazı kız çocuklarından başlık parası alınarak aileye ekonomik katkıda bulundurulması da erken yaşta evlendirilmesinin sebeplerindedir. Raporun bir diğer sonucuna göre erken yaşta evlendirmenin sebeplerinden biri de toplumda kız çocuklarına yüklenen “namus” kavramıyla kız çocuklarının korunulduğunun düşünülmesidir. Raporun bir diğer sonucuna göre ise kız çocukları, karar mekanizması olan evin otoritesi babanın karar alıcılığında evlendirilmektedir. Raporun bulguları arasında 18 yaşından küçük kız çocuklarının evlendirilmesinde ceza uygulanmaması düşüncesinde olan baskıcı erkek oranı %39,5 iken örneklem ortalaması % 18’dir. Çevresinde 18 yaşından önce evlendirilmiş kız çocuğu tanıdığı olanların örneklem ortalaması ise % 19’dur. Evlilikte son söz anne babanın diyenlerin oranı kadınlarda %28 iken erkeklerde bu oran %24’tür. Birçok konuda karar almada şehir merkezi ile kırsal arasında yaklaşık 30 puanlık bir fark olduğunu belirtilmektedir. Örneğin erkek arkadaş seçmede kararın kız çocuğunda olması gerektiğini söylerin oranı %65 iken kırsalda %36’dır. Şehir merkezlerinde erken evlilik %15’inin, ilçelerde %19’nun, köylerde ise %27’sinin çevresinde erken evlilik bulunduğu bulgular arasındadır. Bu katılımcılar incelendiğinde, katılımcıların 1/5 oranında çevresinde erken evlilik yapanlar bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ([UNFPA], 2020), Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Sağlık Riskleri ve Sonuçlarına Çok Sektörlü Yaklaşım Raporu incelenmiştir. Raporda Türkiye’deki duruma dikkat çekilerek kanuni olarak evliliklerde 18 yaşının doldurulması gerekliliği, 17 yaşını doldurmuş kişilerin velilerinin izinleri ile 16 yaşını doldurmuş kişilerin ise olağanüstü durumlarda hâkim kararı ile evlenebileceğine dikkat çekilmiştir. Raporda, TÜİK (2019) toplumsal cinsiyet istatistikleri verilmiş, 2010 yılından 2019 yılına gelindiğinde 16-19 yaş aralığında evlenme oranlarında azalma olduğu saptanırken erkek çocuklarda sırasıyla %3’ten %2’ye indiği kız çocuklarında ise sırayla %26’dan %16’ya indiği saptanmaktadır. Ekonomik kısıtlılıklar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, yerleşim yeri, eğitim fırsatlarına erişim engelleri, şiddet çatışmalar insani krizler, sosyal normlar erken evliliğin nedenleri arasında gösterilmektedir. Raporda getirilen öneriler arasında kız çocuklarının eğitime devamının sağlanması, kamuda çalışanlara farkındalık kazandırılmalı, ailelere hizmet içi eğitimle okuryazar olması sağlanması, kurumlar arası iş birliği sağlanmalı, medyada bilinçlendirmeler yapılması, yasal mevzuat sebepsiz uygulanmalı önerileri getirilmiştir.

Aile Çalışma Sosyal Hizmetleri Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2019) çalışması incelenmiştir. Bu çalışmanın “Eğitim” başlığı altında CEDAW Sözleşmesi ile kadın ve erkeklerin eğitime erişimde eşit haklara sahip olduğu, kadınlara karşı ayrımcılığı önleme yükümlülüğünün taraf devletlerde yükümlülük getirdiği belirtilmektedir. Ayrıca Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin de benzer biçimde kız ve erkek çocuklarda eğitime eşit haklara sahip olacak şekilde düzenlemelerin yapılması gerekliliği belirtilmiştir. Ayrıca çalışmada, Milli Eğitim Temel Kanunu madde 4 ve madde 8 ile İlköğretim ve Eğitim Kanununun madde 2 ile eğitimin din dil ırk gözetilmeksizin herkese açık, fırsat eşitliği temelinde kız ve erkek çocuklar için zorunlu, devlet okullarında parasız, 12 yıllık zorunlu eğitim olduğu belirtilmektedir. Çalışmada TÜİK (2018-2019) verileri olup ortaöğretimde net okullaşma oranı kız çocuklarda %83,8 ve erkek çocuklarda %84,5 olarak verilmiştir. Raporda okulsuz bölgelerdeki eğitimin gerçekleşmesi amacıyla “Gezici Öğretmen Ön Pilot Uygulaması” ile 2017-2018 yılında 24 ilçede 30 öğretmen ile başladığını belirtmiştir. “Kız Çocuklarının Okullaşması Projesi” ile özellikle ortaöğretimde kız çocuklarının okullaşmasının artırılması gerekliliği vurgulanmıştır.

Erken yaşta evlilik ile ilgili, Yasal mevzuat Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982), 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (2001), 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (2004), 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (2005), 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012), 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu (1983). Yönetmelikler ise Evlendirme Yönetmeliği (1985), Çocuk Koruma Kanunu’na Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik (2006). Bu mevzuatlar gereği erken yaşta evlilik önlenmeye çalışılmakta, erken yaşta evliliklerde cezalar verilmektedir.

Kız Çocuklarının Okullaşması İçin Yapabileceklerimiz Var, (UNICEF ve MEB, 2003), çalışması yıl olarak eski bir çalışma olmasıyla birlikte günümüz sorunlarına ışık tutması açısından da önemlidir. Çalışmada eğitimin zorunlu olmasına rağmen halen tam okullaşmanın gerçekleşmemiş olması belirtilmektedir. Kırsal alan ile kent bölgelerinde okullaşma oranları verilerek bölgesel farklılıklara değinilmiştir. Günümüzde de durumda iyileşmeler yaşanmasına karşın halen zorunlu eğitim olmasına rağmen %100 okullaşma sağlanamadığı görülmektedir. Eğitimin bireysel faydaları en başta eğitimin hak olmasıyla ele alınmışken, özgüven artışı, gelir getirici iş olanağının artması, sağlıklı ve bilinçli beslenme düzeyi artışı, hareketlilik artışı gibi birçok faydası bulunmaktadır. Ayrıca çalışmada

kadın okuryazarlığının bireysel katkısının yanında ülke için önemine değinmektedir. Üretim ve gayrisafi milli hasılda artış, ekonomiye kadın emeğinin katkısı, bilinçli annelerde bebek ölüm oranlarında azalma, demokratikleşme gibi dışsallıkları da bulunmaktadır. Çalışmada getirilen öneriler arasında uluslararası sözleşmelerin uygulanması, kız çocuklarla erkek çocukların eğitime erişimde farklılaşmaların farkındalığın artırılması, okullara erişimin artırılması (yatılı bölge okulu), taşınabilir sistemin geliştirilmesi, toplumsal cinsiyet farkını azaltarak ders programlarının azaltılması, kız çocukları için okulların fiziki şartlarının iyileştirilmesi, ihtiyaç sahibi kız çocukların Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşmadan yararlanması, eğitim paydaşlarının (okul müdürü, öğretmen) toplumsal cinsiyette duyarlılığının artırılması gibi öneriler bulunmaktadır. Kaymakamlara valilere, bakanlıklara, din görevlileri ve belediye başkanlıklarına, sanayi ve ticaret odalarına da çeşitli ve kapsamlı öneriler getirilmiştir. Öneriler incelendiğinde günümüz önerileriyle büyük oranda benzerlik göstermektedir. Buradan hareketle aradan 18 yıl geçmiş olmasına rağmen eğitime erişimde ve devam konusunda eksikliklerin tam olarak giderilmemiş olduğu görülmektedir.

Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (KOÇ-KAM, 2019) raporu incelenmiştir. Raporda kadın erkek eşitliğinin sağlanabilmesinde en önemli payın eğitime düştüğü, eğitime erişimdeki engellerin belirlenip çözümler getirilmesi gerektiği paylaşılmıştır. Eğitime erişim ve okullaşma konularında özellikle son yıllarda önemli gelişmeler sağlanmış olsa da bölgesel olarak, kız öğrencilerin yoğun olarak bulunduğu kesimlerde okulu erken bırakma ve hiç devam etmeme gibi birçok olumsuzluğun halen devam ettiği de belirtilmiştir. MEB (2018), verilerinden aktarıldığına göre okulöncesi ve ilköğretimde kız erkek okullaşma oranlarında ciddi farklılıklar görülmemektedir. Ortaöğretimde okullaşma oranları 2017-2018 eğitim öğretim yılında %83,6'ya çıkmıştır. Kız erkek okullaşma oranları birbirine oldukça yakındır, kızlarda %83,4, erkeklerde ise %83,8'dir. Bu oranlara rağmen bölgesel olarak, okul ve cinsiyete dayalı ciddi farklılıklarda görülmektedir. Okullaşma oranları kadar eğitime devam etmede eğitime erişimde önemli unsurlardandır. Özellikle kız çocukları açısından okullardan erken ayrılma önemli sorun oluşturmaktadır. MEB (2018) verilerinden aktarıldığına göre ortaöğretimde okuldan erken ayrılma oranı %43,6'dır. Bölgelere göre bu oran kız çocukları açısından %70'lere çıkabilmektedir.

Öğrenciler ve Eğitime Erişim Öğrenci İzleme Raporu (Eğitim Reformu Girişimi, [ERG] 2020) incelenmiştir. Raporda 2019-2020 eğitim dönemi okullaşma oranlarına bakıldığında geçmiş yıllarda olduğu gibi kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha gerilerde kaldığını göstermektedir. Raporda MEB (2020) verilerinden alınan istatistiklerde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine göre Karadeniz Bölgesinde okullaşma oranları daha yüksek olmasına rağmen bölge içerisinde, il bazlı ve il içerisinde de kırsalla kent arasında da okullaşma oranları ciddi farklılıklar oluşturmaktadır. Raporda, ortaöğretimde okullaşma açısından Açıköğretim imkânı olduğu halde eğitime erişimin halen %100'lere çıkmadığı da belirtilmiştir. Raporda ayrıca ortaöğretimde devamsızlığın önemli sorunlardan olduğu, On Birinci Kalkınma Planı'nda da eğitime erişim, okullaşma oranlarının artırılarak devamsızlıkların azaltılmasına yönelik hedeflerin de yer aldığı belirtilmiştir. Raporda ayrıca mevsimlik tarım işçi gibi ailelerin çocuklarının devamsızlıklarının sınıfta kalmamaları için tam işlenmediğinden, devamsızlık oranlarının gerçek oranlarda olmadığı da belirtilmiştir. Devamsızlıkların azaltılmasına yönelik çalışmalar pandemi döneminde sektöre uğramıştır. Ayrıca raporda 17 Eylül 2020 tarihinde okullaşma oranlarının artırılarak devamsızlığın önlenmesine yönelik hazırlanan Ortaöğretimde Devam ve Okullaşma Oranlarının Artırılması Projesi'nden de bahsedilmiştir. Projeye birlikte özellikle okuldan erken ayrılmak zorunda kalan kızların yoğunlaştığı bölgelerde bu duruma sebep olan nedenlerin belirlenerek çözülmesi, gerek aile ziyareti gerekse bilgilendirme çalışmalarıyla çözümler sunulmasının öneminden de bahsedilmiştir. Projeyi yürütecek ekibin dezavantajlı kızlarla ilgili durumu saptayıp ilgi bakanlık ve sivil toplum örgütleriyle koordinasyonunun iyi olmasının projenin başarıya ulaşması açısından öneminden de özellikle raporda bahsedilmiştir.

UNICEF işbirliğiyle hazırlanan Ortaöğretimde Sınıf Tekrarı, Okul Terk Sebepleri ve Örgün Eğitim Dışında Kalan Çocuklar Politika Önerileri Raporu (MEB, 2013) incelenmiştir. Raporda örgün eğitimin dışında kalma ve ortaöğretime devam edememe ile ilgili nedenler farklı başlıklarda sıralanmıştır. Okulu sevmeme ve akademik olarak başarısız olma okula devam edememekte önemli nedenlerdendir. Ekonomik nedenler sebebiyle okul ihtiyaçlarının karşılanamaması, özellikle kırsal kesimde bulunan aileleri daha da olumsuz etkilemektedir. Arkadaş çevresi, özellikle okulla ilgisi olmayan gençlerin yanlış yönlendirmeleri öğrencileri farklı ortamlara sokmaya çalışması okula devam etmemede etkilidir. Erken yaşta evlilik, okul içi şiddet olayları ile öğrencilerin okuldan ve öğretmenlerden ortaöğretime devam etmeyle ilgili gerekli rehberlik ve desteği görememeleri örgün ortaöğretime devam etmemeye ilgili temel sebeplerdendir. Ailelerin ekonomik durumları sebebiyle çalışmak zorunda olunması, okulun uzak olması erişim imkânlarının yetersizliği, eğitimin gereksiz görülmesi, evde çocuk ve hasta bakımı ihtiyacı olması gibi nedenler eğitime devam edememede raporda önemli nedenler arasında gösterilmiştir.

Risk Altındaki Çocukların Eğitim Hakkına Erişiminin İzlenmesi Raporu (2020), Sürdürülebilir Kalkınma ve Girişimciler Derneği(SÜRKAL-GİRDER) ile İzmir Çocuk Çalışma Ağı (ÇOCUK İZİ) sorumluluğunda hazırlanan

rapor incelenmiştir. Raporda eğitime erişimde aile, toplumsal cinsiyet, kültürel kimlik gibi birçok faktörün belirleyici olduğundan bahsedilmiştir. Aile toplumun temel taşlarından, çocukların ilk öğrenmeleri ailede başlar. Ailenin eğitim durumu, eğitime bakış açısı eğitim öğretim sürecinde belirleyici ana unsur olduğundan bahsedilmiştir. Ailenin eğitim sürecinde teşvik edici mi, yoksa eğitim öğretimde engelleyen konumunda mı olacağın eğitime bakış açısıyla ilgilidir. Raporda 1950'lerden sonra dünyada ve ülkemizde yaşanan gelişmelerle beraber kız çocuklarının eğitiminde önemli aşamalar kaydedildiğini belirtmiştir. Kızların eğitime erişimlerinde özellikle ailelerin sosyo-ekonomik durumları etkili olduğu vurgulanmıştır. Baba egemen ailelerde tek söz sahibi kişidir, onun dediklerinden çıkılmaz. Bu tür ataerkil ailelerin, kızlarını okutmaktansa erken yaşta evlendirme düşüncesinde oldukları raporda vurgulanmıştır. Ayrıca sosyo-ekonomik olarak eşit şartlarda olmayan ailelere devlet desteğinin sağlanması, imkânlarının iyileştirilmesi gerektiğinden de bahsedilmiştir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Adıgüzel (2013) araştırmasında kız çocuklarının okula devam etmeme sebeplerini ve bu sebepleri ortadan kaldırmaya yönelik öneriler sunmayı amaçlamıştır. Nitel araştırmadır, verilerini toplamada yarı yapılandırılmış form kullanmıştır. Çalışmasında durum çalışması desenlerinden "iç içe geçmiş tek durum" desenini kullanmıştır. Kız çocuklarının okula gitmeme sebeplerinin sosyo-kültürel ve ailevi, devamsızlık sebebinin ekonomik, okulu terk etme sebeplerinin ise sosyo-kültürel ve ailevi sebepler olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin okula devamlarını sağlamaya yönelik velilerin ikna edilmesi, ailelere ekonomik yönden yardım edilmesi önerisinde bulunmuştur. Devamsızlıkların en alt düzeye indirilmesi için okul ve ailelere çözümler sunulmuş, okul terkinin engellenmesi konusunda velilere, öğrencilere ve eğitim kurumlarına yönelik çeşitli çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Aslan (2021)'nin araştırmasında kırsalda yaşanan kız öğrencilerin ortaöğretime devam edememe nedenlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Tokat'ın belde ve köylerinde ikamet eden, ortaöğretime devam edememiş 10 kız çocuğu, çocuklarını ortaöğretime göndermeyen 10 veli, 66 öğretmen ve okul yöneticileri çalışma grubu olarak belirlenmiştir. Bilgilerin toplanmasında görüşme tekniği kullanılmış, görüşmelerle öğrenci ve aileye yönelik bilgilerle birlikte öğrencinin okula devam etmeme nedenlerine ilişkin veriler de toplanmıştır. Toplanan verilerin çözümlenmesinde içerik analiz tekniği kullanılmış, verilerin işleme süreçlerinde geçerlilik ve güvenilirliği sağlamaya ve artırmaya yönelik her türlü önlem alınmıştır. Araştırmada kız öğrencilerin ortaöğretime devam edememe nedenlerine ilişkin dört başlık altında 21 neden belirlenmiştir. Araştırmada kız öğrencilerin ortaöğretime devam edememe sebepleri ataerkil aile yapısı, güvensizlik, muhafazakârlık, yoksulluk, çocuğun işgücünden yararlanma, çocuk yaşta evlilik, okula uzaklık ve sosyal baskı olarak belirlenmiştir. Kız çocuklarının ortaöğretime devam edememeleri birden fazla nedenin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Kırsal kesimde oluşmuş cinsiyet algısının değiştirilebilmesi için resmi kurum ve sivil toplum örgütlerinin oluşan olumsuz algıyı değiştirmeye yönelik çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Bu araştırma, kız öğrencilerin ortaöğretime devam edememe nedenlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır (Taş ve Bora, 2017). Çalışma grubu, Urfa ili ve ilçelerinin köylerinde çocuklarını ortaöğretime göndermeyen 46 veliden oluşmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Verileri toplamada ses kayıt cihazları ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Ulaşılan bulgular içerik analizi yöntemiyle tahlil edilmiştir. Kız öğrencilerin ortaöğretime devam edememelerinde ekonomik sebepler, kız erkek bir arada eğitim, okullardaki kıyafet uygulamaları ile kız öğrencilere tanımlanan toplumsal rollerin etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Bu çalışma, kırsalda yaşayan kız öğrencilerin örgün ortaöğretime devam edememe sebeplerini belirlemek amacıyla yapılmıştır (Küçüker, 2018). Araştırmada elde edilen veriler nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenoloji yöntemi ile elde edilmiştir. Çalışma grubu örgün ortaöğretime devam etmeyen Karadeniz Bölgesi'ndeki bir ilçede yaşayan 30 kız öğrenci ile onların velilerinden oluşmaktadır. Verilere görüşme tekniğiyle ulaşılmıştır. Görüşmelerde öğrenci ve ailelere ilişkin bilgiler ile öğrencinin okula devam etmeme sebeplerine ilişkin bilgiler elde edilmiştir. Ulaşılan veriler tematik analiz tekniğiyle tahlil edilmiş, süreçte geçerlilik ve güvenilirliği artırıcı önlem alınmıştır. Araştırma grubundaki kız öğrencilerin okula devam etmemelerindeki ana nedenleri muhafazakârlık, güvensizlik, başarısızlık ve yoksulluk olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin genelinde, okula devam etmeme iki veya daha fazla sebepten kaynaklanmaktadır. Güvensizlik/yoksulluk, güvensizlik /muhafazakârlık ve güvenlik/muhafazakârlık/yoksulluk okul terkinde öne çıkan sebeplerdir. Okul terkinin önlenmesi için devlet tarafından öğrenciler bazlı önlemler alınması önerilmektedir.

Araştırmanın amacı ilköğretim çağındaki bulunan kız öğrencilerin okula gitmeme sebeplerini belirlemektir (Tunç, 2009). Araştırma Van ili merkezinde okula geç gönderilen veya hiç gönderilmeyen kız öğrenciler, ebeveynleri ve öğretmenleriyle yapılmıştır. Araştırmada nitel görüşme yöntemi kullanılarak Türkiye genelinde daha önce konuyla

alakalı yapılan birçok çalışma incelenmiştir. Araştırma sonucunda 2000 yılından sonra cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik birçok çalışma yapılmış olmasına karşın eşitsizliğin yeterince giderilemediği saptanmış, bu doğrultuda çalışmalar yapılmaya devam edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Van ili genelinde kız çocuklarının okula devam edememe sebepleri dini inançlar, ekonomik sebepler, erkekleri önde tutan anlayışlar olduğu öne çıkan nedenlerdendir. Ulaşılan sonuç Türkiye geneli ile eşdeğerdir. Toplumda kız çocuklarına karşı oluşan olumsuz yargının ve geleneksel anlayışın bitirilmesi ve eğitime yönelik bakış açısının düzeltilmesi şarttır.

Araştırma, kız çocuklarının okula devamlarını sağlamaya yönelik ikna yöntemlerinin etkisini bulmaya yöneliktir (Yıldırım, Beltekin, Talay Oral, 2018). Kızların eğitim öğretime devam edememelerinin önündeki engeller; sosyo kültürel nedenler, gelenek ve görenekler, eğitimin değersizleşmesiyle birlikte diplomalı işsiz sayısının artması şeklinde sıralanmıştır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de okullaşma önündeki engellerin en alt düzeye indirilmesi için birçok çalışma yürütülmektedir. Eylem araştırması yönteminin kullanıldığı çalışmada, ikna tekniğinin kız çocuklarının okullaşması sürecindeki etkilerini belirlemek amaçlanmıştır. Doküman incelemesi, yarı yapılandırılmış gözlem ve görüşme yöntemleriyle verilere ulaşılmıştır. Mardin ili Midyat ilçesinde bulunan 20 eğitim koçu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırma sürecinde 300 aile ve 400 kız çocuğuyla eğitim koçları tarafında görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın önemi ve etkililiği, kız çocuklarının okullaşması önündeki engellerle bu engelleri ortadan kaldırmaya yönelik ikna yöntemlerini içeren dokuz soruluk formlar sunularak yanıtlamaları istenmiştir. Ulaşılan veriler betimsel ve içerik analizi teknikleriyle incelenmiştir. Araştırma yapılan tüm çalışmalara rağmen kız çocuklarının önemli bir kısmının halen okula gidemediğini göstermektedir. İkna çalışmalarının gerek kız çocuklarında gerekse ailelerinde okula yönelik bakış açısını önemli oranda değiştirdiğini göstermektedir. Bu sebeplerle ikna sürecine yönelik çalışmaların daha kapsamlı ve sistematik yapılmasının olumlu faydalar getireceği vurgulanmıştır.

Araştırmanın amacı kız öğrencilerin yüz yüze eğitime devam etmeme nedenlerini belirlemektir (Yavuz, Özkaral ve Yıldız, 2016). Okul terkine neden olan sebepleri belirleyip, çözümler üretmeden, okul terkinin azaltılamayacağı ifade edilmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışma Konya ili Meslek Edindirme Kurslarına devam etmekte olan kadınlar üzerinde yapılmıştır. Araştırma amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi kullanılarak 19 kadın üzerinde yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış form kullanılarak farklı yaş gruplarında bulunan kadınlar üzerine çalışma uygulanmıştır. Görüşme sonunda ulaşılan veriler analiz edilerek gruplandırılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre kadınların eğitim öğretime devam etmeme nedenleri; ailenin eğitime bakışı, maddi sıkıntılar, uygun olmayan arkadaş ortamı, öğretmen tutumları ile bazı derslerde yaşanan başarısızlıklar şeklinde sıralanmıştır. Elde edilen veriler ve yapılan çalışmalar göstermiştir ki okul terki yaşanan kadınların büyük çoğunluğu bu durumdan pişmanlık yaşamakta ve yaşanan pişmanlığı gidermeye yönelik girişimlerde bulunmaktadır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modelindedir. Tarama modeli, varlığını devam ettiren olay ya da durumlara yeni çıkarım ve eklemeler yapılmadan şartları değiştirilmeden öğrenilmek istenenin olduğu gibi betimlendiği yaklaşımdır (Karasar, 2004, s. 77). Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımıyla desenlenmiştir. Nitel araştırmalarda herhangi bir konuda çalışma yapılırken o konuda daha geniş bakış açıları oluşturma, konuyu derinlemesine inceleme, konuya ilişkin geniş perspektif sunma esastır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Karadeniz, Demirel ve Erkan Akgün, 2020). Yıldırım ve Şimşek (2008)'e göre nitel araştırmalarda, kişilerin algılarıyla, yaşanan süreçle ilgili, çevrenin fiziksel, kültürel, psiko-sosyal özellikleriyle ilgili bilgi toplanır (aktaran Karataş, 2015). Nitel araştırmalarda bütüncül yaklaşımın esas olduğunu söylemek mümkündür. Nitel araştırma verilerine göre sonuç sayısallaştırılabilir. Ancak amaç, sayısal verilerle ortaya konulamayan bilgilerin, nitel araştırma ile derinlemesine incelenmesini sağlamaktır. Yin (1984)'e göre durum çalışması, nasıl ve niçin sorularının önem kazandığı, araştırmacının katılımcıyı etkilemediği, olayları kendi doğal çerçevesinde değerlendirdiği, olaylarla gerçek yaşam arasında kesin hatlarıyla çizilemeyen çoklu verilerin bulunduğu durumları incelemek amacıyla kullanılan araştırma yöntemidir (aktaran Subaşı ve Okumuş, 2017).

Ortaöğretime devam edemeyen kız çocuklarıyla ilgili istatistik veriler okula devam edememe ile ilgili ayrıntılı bilgi vermemektedir. Kız çocukları ortaöğretime devam edememe nedenlerinin belirlenmesi, kız çocuklarının ortaöğretime devam etmesini engelleyen etkenlerin değerlendirilmesi, yaşanan çevrenin fiziksel kültürel psiko-sosyal yapısının okula devam etmemeye ilişkisinin incelenmesine ilişkin derinlemesine bilgi toplanmak amaçlanmıştır. Bu çerçevede bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır.

3.2.Çalışma Grubu

Ortaöğretime devam edemeyen kız öğrencilerle ilgili yapılan bu araştırmanın çalışma grubunu Tokat ili merkeze bağlı Çat Kasabası'nda kızlarını örgün ortaöğretime göndermeyen 10 veli ve bu velilerin kızlarından ortaöğretime gidemeyen 10 kadından oluşmaktadır. Çalışma grubunu oluşturmada seçkisiz olmayan örnekleme yaklaşımlarından amaçsal örnekleme kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme, araştırmanın amacına uygunluğu gözetilerek zengin veri elde etmek için araştırmanın derinlemesine yapılmasına imkân veren yaklaşımdır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020, s. 92-93). Amaçsal olarak seçilen durumlar arasında ilişki incelenir. Bu çerçevede, katılımcıların deneyimlerinden yararlanmak için araştırmanın amacı doğrultusunda kız çocuklarını ortaöğretime göndermeyen veliler ve ortaöğretime gidemeyen kız öğrenciler çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubunu oluşturan kadın katılımcılar açık ortaöğretim kurumuna kaydolmayan kişilerle sınırlıdır.

Çalışma grubundaki veli ve öğrencilere ilişkin demografik özellikler Ek-1 ve Ek-2'de verilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan kadın katılımcılar K1, K2, K3... kodlarıyla, veliler ise V1, V2, V3... kodlarıyla belirtilmiştir.

3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Veri toplama amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu belli bir sabit seçeneği ve derinlemesine bilgi edinmeyi içerir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020, s. 159). Biri veliye biri kadın katılımcıya olmak üzere iki ayrı görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla, projenin kavramsal çerçeve bölümündeki ilgili araştırmalar bölümü incelenerek araştırmacı tarafından görüşme soruları hazırlanmıştır. Görüşme soruları danışman tarafından incelenmiştir.

Veri toplama aracı veli görüşme formunda "Kişisel Bilgiler" bölümünde sekiz tane, "Görüşme Soruları" bölümünde dört tane açık uçlu soru olmak üzere toplam 12 soru bulunmaktadır. Kadın katılımcı (kız öğrenci) görüşme formunda "Kişisel Bilgiler" bölümünde dokuz tane, "Görüşme Soruları" bölümünde üç tane açık uçlu soru olmak üzere toplam 12 soru bulunmaktadır. Görüşme formu Ek-3 ve Ek-4'te verilmiştir. Görüşme sorularıyla katılımcıların görüşleri doğrultusunda kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmeme sebeplerinin neler olduğunu bulmak amaçlanmıştır. Bu amaçla, ortaöğretime gönderilmeme sebebinin kız çocuğu olup olmadığı, erkek çocuklar ile kız çocuklar arasında ortaöğretime gönderilmeme konusunda ayırım yapıp yapılmadığı hem velilerin hem kadın katılımcıların gözünden ortaöğretime gönderilmemenin sebeplerinin farklılaşıp farklılaşmadığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Veri toplama aracında bulunan açık uçlu soruların amaca yönelik olarak anlaşılıp anlaşılmadığını görüşme formunun kullanışlı olup olmadığını test etmek amacıyla bir veli bir kadın katılımcıya pilot uygulama yapılarak görüşme formu gönderilmiştir. Pilot uygulamada formu doldurup tekrar gönderen pilot katılımcılar çalışma grubuna dâhil edilmemiştir. Pilot uygulama formuna verilen cevaplar sonucunda veri toplama aracındaki soruların açık ve net olduğu anlaşılmıştır. Bu sebeple veri toplama aracındaki sorularda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Veriler içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. İçerik analizinde elde edilen verilere ilişkin bilgilerin sistematik olarak ortaya konulması ve analiz yaparken tarafsız olunması en önemli hususlardandır (Koçak ve Arun, 2006). Velilerden ve kadın katılımcılardan (ortaöğretime gönderilmeyen kız öğrenciler) elde edilen veriler analiz edilerek anlaşılmayı kolaylaştırmak amacıyla sistematikleştirilmiş ve tarafsızlık ilkesine uyulmuştur. Yazılı olarak toplanan veriler bilgisayar ortamında yeniden yazılmıştır. Eksiklik olup olmadığı belirlenmek amacıyla aktarılan yazılar yeniden kontrol edilmiştir. İki ayrı gruba görüşme formu gönderildiği için analiz kısmında da iki ayrı grupta toplanan veriler incelenerek her bir soruya verilen cevapların dökümleri yapılmış ve ilgili başlıklar altında toplanmıştır. Toplanan veriler analiz tablosuna hammadde başlığı altına yerleştirilmiştir. Her bir soru için ayrı analiz tablosu hazırlanmıştır. Sorulardan elde edilen yanıtlar katılımcıların kodlarıyla (Kadın katılımcılar: K1, K2, K3... Veliler: V1, V2, V3...) birlikte tabloya yerleştirilmiştir. Sorulan soruya verilen yanıtlar içinde cevabı karşılayan kavramlar bulunmaya çalışılmıştır. Kavramlardan yola çıkarak temalar elde edilmiştir. Her bir soru için çeşitli sayıda kavrama ve temaya ulaşılmıştır. Örneğin: veli görüşme formunda bulunan görüşme sorularından birinci soruya (Kızınızın ortaöğretime devam etmememe nedenleri nelerdir?) ilişkin kavramlardan yola çıkarak, "Ekonomik, Toplumsal, Bireysel, Okulun olmaması, Evle ilgili işler" temalarına ulaşılmıştır. Elde edilen tema ve kavramlar bulgu tablosuna yerleştirilmiştir. Bu bulgular katılımcıların ifadelerinden kimi zaman aynen alıntılar yapmak suretiyle raporlaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar araştırmanın tartışma bölümünde literatürle ilişkilendirilip tartışılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1 Araştırma Bulguları

Araştırmada velilerden toplanan verilere ilişkin ilk açık uçlu soru ‘Kızınızın ortaöğretime devam etmeme nedenleri nelerdir?’ olarak belirlenmiştir. Velilerin kızlarını ortaöğretime göndermeme sebeplerine ilişkin bulgular, temalar ve yüzdeler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.Ortaöğretime Devam Etmeme Nedenleri

Tema	f	%
Ekonomik	10	22,72
Toplumsal	10	22,72
Bireysel	4	9,09
Okulun Olmaması	10	22,72
Evle ilgili işler	10	22,72
Toplam	44	100

Tablo 1 incelendiğinde velilerin kız çocuklarını ortaöğretime göndermemelerine ilişkin ‘Ekonomik, Toplumsal, Bireysel, Okulun Olmaması, Ev ile ilgili işler’ beş farklı tema olarak ifade edilmiştir. Ekonomik, toplumsal, okulun olmaması, ev ile ilgili işler temalarında bütün katılımcı veliler ortaöğretime göndermemeye ilişkin sorunlar olduğunu belirtmişlerdir. Bireysel nedenlere ilişkin katılımcı velilerden dört tanesi (V1, V4, V7, V9) sorun belirtmiştir.

Araştırmanın bulgularına ait bulunan temalar incelendiğinde Tunç (2009)’un çalışması ile benzerlik göstermektedir. Çalışma incelendiğinde kız çocuklarının okula devam edememe sebepleri dini inançlar, ekonomik sebepler,erkekleri önde tutan anlayışlar olduğu öne çıkan nedenlerdendir. Ayrıca Taş ve Bora (2017), çalışmasındaki kız öğrencilerin ortaöğretime devam edememe nedenlerini tespit etmeyi amaçlayan çalışmasındaki toplumsal roller ve ekonomik sebepler bulgularıyla da benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Bu araştırmanın bulguları UNICEF işbirliğiyle hazırlanan Ortaöğretimde Sınıf Tekrarı, Okul Terk Sebepleri ve Örgün Eğitim Dışında Kalan Çocuklar Politika Önerileri Raporu (MEB, 2013) ile benzerlik göstermektedir. Raporda örgün eğitimin dışında kalma ve ortaöğretime devam edememe ile ilgili nedenler farklı başlıklarda sıralanmıştır.

Ekonomik nedenler teması ile ilgili bütün katılımcılar görüş belirtmişlerdir. Kız çocuğunu ortaöğretime gönderemeyen katılımcı veliye ait görüş nedenlerinin %22,72’sinin ekonomik sebeplerden kaynaklı olduğu görülmektedir. Velilerin önemli bir kısmı ekonomik olanaksızlıklarından söz etmiş ve bu koşullar altında kız çocuklarını okutmaya güçlerinin yetmediğini ifade etmişlerdir. Kalabalık aile yapılarının olduğu, erkek çocuklara daha fazla önem verildiği, kız çocuklarının ise evlenip gideceği düşünüldüğünden onlar için harcanacak paraların boşa gideceğini ifade etmişlerdir. Çocuk sayısının fazla olması, erkekle kız çocuklarının eğitimi konusunda aileleri tercih yapmak zorunda bırakmıştır. Çocukların okula gittiklerinde arkadaşlarının giyim kuşamlarından etkilenecekleri, kıyafet isteklerinin artacağı ve ailelerin bu istekleri karşılamaya güçlerinin yetmeyeceği gibi sebepler kızların okula gönderilmeme nedenleri arasında sayılan diğer sebepler olmuştur. Ekonomik nedenler tek başına kız çocuklarının okula gönderilmemesinde temel neden olmasa da, ailenin ekonomik olarak iyi durumda olmaması her açıdan velinin elini kolunu bağlamaktadır. Ekonomik sebepler diğer değişkenlerle bir araya gelince kız çocuklarını okula göndermemede en öncelikli neden olmuştur.

Kız çocuklarının yaşadıkları yerleşim yerlerinde okulunun bulunmaması önemli bir sorun olarak görülmektedir. Nitekim araştırmada okulun olmaması ile ilgili bütün katılımcılar görüş belirtmişlerdir. Kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmeme nedenlerinin %22,72’si okulun olmamasına ilişkindir. Ailelerin ekonomik nedenlerin yanında çevreye güvenlerinin olmaması, taşınmalı eğitimin yaygınlaşmamış olması, taşımayla giden öğrencilerin çoğunluğunun erkek olması gibi sebepler nedeniyle kız çocuklarını ortaöğretime gönderilmediklerini ifade etmişlerdir. Köylerinde ortaöğretim kurumu olması halinde kızlarını okula gönderebileceklerini ifade etmişlerdir. Köyde okul olduğunda aklının kızlarında kalmayacağını, istediklerinde okula gelip çocuğunun durumu hakkında bilgi alabileceklerini belirtmişlerdir. Köyde okul olması halinde öğrenciler sosyoekonomik açıdan eşit düzeylerde çocuklardan oluşacağı için ekonomik olarak aileleri zorlayacak isteklerinin olmayacağını aileler vurgulamışlardır. Özellikle kırsal kesimlerde ailelerin kaygılarını giderici önlemler alınarak, öğrenci sayılarının yeterli olduğu yerlere ortaöğretim kurumları yapılarak, yakın olan kırsal kesimlere taşıma merkezleri oluşturularak, yatılı okul sayısı artırılarak kız çocuklarının okullaşma oranları çok daha artırılabilir.

Toplumsal nedenlerle ilgili bütün katılımcılar görüş belirtmişlerdir. Kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmeme nedenlerinin %22,72’si toplumsal nedenlere ilişkindir. Tablo 2’de velilerin kız çocuklarını okula göndermemesini toplumsal nedenleri verilmiştir.

Tablo 2.Ortaöğretime Devam Etmemenin Toplumsal Nedenleri

Tema	f	Katılımcı Kodları
Güvensizlik	10	Hepsi
Dini İnançlar	10	Hepsi
Kız Çocuğu Okutulmaz	10	Hepsi

Tablo 2 incelendiğinde okula göndermeme ile ilgili toplumsal sebeplerden kaynaklı görüş bildiren velilerin ‘güvensizlik, dini inançlar ve kız çocuğu okutulmaz’ düşüncesinden kaynaklı sorunlar olduğu belirlenmiştir. Ailelerin tamamı çevrelerine güvenmedikleri için çocuklarının başlarına olumsuz durumlar gelmesinden korktuğunu belirtmişlerdir. Çocuklarının köyden şehre gittiklerinde şehir hayatıyla ilgili deneyimleri olmadığı için kötü alışkanlıkları huy edinebileceklerini belirtmişlerdir. Velilerin hemem hemen hepsi erkek çocuk servisle geç de gelse, erken de gelse şehirde başının çaresine bakar, ama kızlar için aynı durumun geçerli olmadığı düşüncesindedir. Kız çocuklarının evlenip başka aileye gitmesi, onların eğitimleri için harcanan paranın boşa gitmiş gibi algılanmasına neden olmaktadır. Aileler özellikle erkek çocukların okuyup meslek sahibi olduğu zaman aileye destek olacağını düşünmektedir. Özellikle başlık parasının alınmasının yaygın olduğu bölgelerde aileler kızları için masraf yapmadan, bir an önce çocuklarını evlendirme telaşına da düşmektedirler. Kız çocukları da çevrelerindeki bu düzene alıştıklarından veya kabullenmek zorunda olduklarından seslerini çıkaramamakta ve durumu kabul etmektedirler.

Ev ile ilgili nedenlere ilişkin bütün katılımcılar görüş belirtmişlerdir. Kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmeme nedenlerinin %22,72’si evle ilgili nedenlere ilişkindir. Tablo 3’te velilerin kız çocuklarını okula göndermemesinin evle ilgili nedenleri verilmiştir.

Tablo 3.Ortaöğretime Devam Etmemenin Evle İlgili Nedenleri

Tema	f	Katılımcı Kodları
Tarla, bağ, bahçe işleri	10	Hepsi
Evde kardeş bakımı	7	V1, V2, V4, V7, V8, V9, V10

Tablo 3 incelendiğinde ev ile ilgili nedenlerden evde kardeş bakımıyla ilgili V1, V2, V4, V7, V8, V9, V10 katılımcıları görüş belirtmiştir. Tarla, bağ bahçe işleri ile ilgili bütün katılımcılar görüş belirtmişlerdir. Katılımcılar özellikle kalabalık aile yapısından dolayı ev işlerinin fazla olduğunu, o sebeple kız çocuklarının ev işlerinde anneye yardımcı olmak zorunda olduğunu belirtmişlerdir. Anne tarla, bağ bahçe işlerine gittiğinde evde diğer kardeşlere bakım için birilerinin olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu işler için de en uygun kişilerin kız çocukları olduğunu ifade etmişlerdir.

Türkiye’de Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi (ÇEZE) Birleşmiş Milletler Ortak Programı (2021) raporuna göre, kız çocukları, karar mekanizması olan evin otoritesi babanın karar alıcığında evlendirilmektedir. Ayrıca şehir merkezlerinde erken evlilik %15’inin, ilçelerde %19’nun, köylerde ise %27’sinin çevresinde erken evlilik bulunduğu bulgular arasındadır.

Erken yaşta evlilik ile ilgili, Yasal mevzuat Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982), 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (2001), 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (2004), 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (2005), 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012), 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu (1983). Yönetmelikler ise Evlendirme Yönetmeliği44 (1985), Çocuk Koruma Kanunu’na Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik (2006). Bu mevzuatlar gereği erken yaşta evlilik önlenmeye çalışılmakta, erken yaşta evliliklerde cezalar verilmektedir.

Bireysel nedenlere ilişkin dört katılımcı veli (V1, V4, V7, V9) görüş belirtmiştir. Kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmeme nedenlerinin %9,09’u bireysel nedenlerle ilişkilidir. Tablo 4’te velilerin kız çocuklarının ortaöğretime devam etmemesiyle ilgili bireysel nedenler verilmiştir.

Tablo 4.Ortaöğretime Devam Etmemeyle İlgili Bireysel Nedenler

Tema	f	Katılımcı Kodları
Başarısızlık	3	V1, V4, V9
İsteksizlik	1	V7

Bireysel nedenlerden kaynaklı kız çocuğunu ortaöğretime gönderemeyen katılımcı velilerden V1, V4, V9 çocuklarının okul başarılarının düşük olmasından dolayı okula göndermediklerini ifade etmişlerdir. Veliler çocuklarının ortaokulu bile zor bitirdiklerini bu sebeple okula göndermediklerini söylemektedirler. V7 ise kızının okula gitme konusunda istediğinin olmadığını, isteksiz öğrencinin de başarılı olamayacağını düşündükleri için okula göndermediğini belirtmiştir.

Araştırmada velilerden toplanan verilere ilişkin ikinci açık uçlu soru ‘Kızınızı ortaöğretime göndermeme kararını alırken kimlerden fikir aldınız? Kararı tek başınıza mı verdiniz?’ olarak belirlenmiştir. Katılımcılardan V1, V2, V3,

V5, V7, V8, V9, kararı kendisi alırken V4, V6, V10 kararı aile büyüklerine danışmıştır. Kırsal kesimde ailelerin geniş olması, aile içinde herkesin bir arada olması, aile büyüklerinin sözünden çıkılmaması gibi nedenlerden dolayı kız çocuklarının kendi eğitim hayatlarına ilişkin söz haklarının olmadığı görülmektedir.

Araştırmada velilerden toplanan verilere ilişkin üçüncü açık uçlu soru ‘Kızınız okula gönderilmeme kararını nasıl karşıladı?’ olarak belirlenmiştir. Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre V1, V2, V3, V5, V6, V7, V9, V10 alınan kararı normal karşıladığını belirtirken V4, V8 alınan karardan üzüntü duyduklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada velilerden toplanan verilere ilişkin dördüncü açık uçlu soru ‘Eğitim sizler için ne ifade ediyor?’ olarak belirlenmiştir. Katılımcıların tamamı eğitimin önemli olduğunu belirtmiştir.

Kadın Katılımcı Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada velilerden toplanan verilere ilişkin ilk açık uçlu soru ‘Ortaöğretime devam edememe nedenleriniz nelerdir?’ olarak belirlenmiştir. Kadın katılımcıların ortaöğretime devam edememe sebeplerine ilişkin bulgular temalar, frekans ve yüzdeler Tablo5’te verilmiştir.

Tablo 5’te kız çocuklarının ortaöğretime devam edememe nedenleri verilmiştir.

Tablo 5.Kızların Ortaöğretime Devam Edememe Nedenleri

Tema	f	%
Ekonomik	10	24,39
Toplumsal	10	24,39
Bireysel	1	2,43
Okulun Olmaması	10	24,39
Evle İlgili İşler	10	24,39
Toplam	41	100

Tablo 5 incelendiğinde kadın katılımcıların ortaöğretime devam edememe sebeplerine ilişkin ‘Ekonomik, Toplumsal, Bireysel, Okulun Olmaması, Ev ile ilgili işler’ beş farklı tema elde edilmiştir. Ekonomik, toplumsal, okulun olmaması, ev ile ilgili işler temalarında bütün katılımcı kadınlar ortaöğretime gidememeye ilişkin sorunlar olduğunu belirtmişlerdir. Bireysel nedenlere ilişkin katılımcılardan bir tanesi (K1) sorun belirtmiştir. Ekonomik, toplumsal, bireysel, ev ile ilgili işler ve okulun olmamasına ilişkin bütün katılımcılar görüş belirtmişlerdir.

Kadın katılımcıların ortaöğretime devam edememe sebepleri incelendiğinde Aslan (2021) araştırmasının bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Aslan (2021), araştırmasında kız öğrencilerin ortaöğretime devam edememe sebeplerini ataerkil aile yapısı, güvensizlik, muhafazakârlık, yoksulluk, çocuğun işgücünden yararlanma, çocuk yaşta evlilik, okula uzaklık ve sosyal baskı olarak belirlemiştir. Ayrıca Aslan (2021), kız çocuklarının ortaöğretime devam edememelerini birden fazla nedenin bir araya gelmesiyle oluştuğunu belirtmiştir.

Toplumsal nedenlerle ilgili bütün katılımcılar görüş belirtmişlerdir. Toplumsal sebeplerden kaynaklı kız çocuklarının ortaöğretime devam edememesi, kadın katılımcılara ait görüşlerin %24,39’unu oluşturmaktadır. Tablo 6’da kızların ortaöğretime devam edememesinin toplumsal nedenleri verilmiştir.

Tablo 6.Kızların Ortaöğretime Devam Edememesinin Toplumsal Nedenleri

Tema	f	Katılımcı Kodları
Ailemim eğitime bakışı	10	Hepsi
Dini İnançlar	10	Hepsi
Kız Çocuğu Okutulmaz Düşüncesi	10	Hepsi

Tablo 6 incelendiğinde toplumsal nedenlere ilişkin temalardan ailenin eğitime ilişkin bakışı, dini inançlar ve kız çocuğu okutulmaz düşüncesi temalarında bütün katılımcılar görüş belirtmişlerdir. Kadın katılımcıların tamamı ailelerinin kız çocuklarının okutulmaması kanısında olduğunu ifade etmişlerdir. Beldenin genelinin eğitim seviyesinin düşük olması, ailede karar vericilerin baba veya dede olması, kadınlara söz hakkı verilmemesi kız çocuklarının okutulması önündeki en büyük engeller olarak durmaktadır.

Ev ile ilgili nedenlere ilişkin bütün kadın katılımcılar görüş belirtmişlerdir. Ev ile ilgili sebeplerden kaynaklı kız çocuklarının ortaöğretime devam edememesi, kadın katılımcılara ait görüşlerin %24,39’unu oluşturmaktadır. Tablo 7’de kızların ortaöğretime devam edememelerinin evle ilgili nedenleri verilmiştir.

Tablo 7.Kızların Ortaöğretime Devam Etmemesinin Evle İlgili Nedenleri

Tema	f	Katılımcı Kodları
Tarla, bağ ve bahçe işleri	10	Hepsi
Evde kardeş bakımı	7	K1, K2, K4, K7, K8, K9, K10

Tablo 7 incelendiğinde ev ile ilgili nedenlere ilişkin temalardan tarla, bağ, bahçe işlerine ilişkin bütün katılımcılar görüş belirtmişlerdir. Evde kardeş bakımına ilişkin K1, K2, K4, K7, K8, K9, K10 katılımcılar görüş belirtmiştir.

Ailelerde eğitime önem verilmediği için kardeş bakımı, ev, bağ, bahçe işlerinin her zaman öncelikli kabul edildiği kadın katılımcılarca vurgulanmaktadır.

Bireysel nedenlere ilişkin üç katılımcı görüş belirtmiştir. Bireysel sebeplerden kaynaklı kız çocuklarının ortaöğretime devam edememesi, kadın katılımcılara ait görüşlerin %24,39'unu oluşturmaktadır. Tablo 8'de kızların ortaöğretime devam edememeleriyle ilgili bireysel nedenler verilmiştir.

Tablo 8.Kızların Ortaöğretime Devam Etmemesinin Bireysel Nedenleri

Tema	f	Katılımcı Kodları
Başarısızlık	2	K1, K7
İsteksizlik	1	K4

Tablo 8 incelendiğinde başarısızlığı yönünde görüş belirten iki kadın katılımcı (K1, K7) iken, isteksizliği nedeniyle görüş belirten bir katılımcı (K4) bulunmaktadır. Kadın katılımcılar ailelerinin eğitim öğretimde kendilerine yeterince destek olamamaları sebebiyle okula karşı ilgi ve alakalarının azaldığını, bunun sonucunda da oluşan başarısızlıklar sebebiyle okuldan uzaklaştıklarını ifade etmişlerdir.

Ekonomik nedenler ile ilgili bütün katılımcılar görüş belirtmişlerdir. Ekonomik sebeplerden kaynaklı kız çocuklarının ortaöğretime devam edememesi, kadın katılımcılara ait görüşlerin %24,39'unu oluşturmaktadır. Kadın katılımcılarca kasabada lise bulunmaması kadın katılımcıların okuyamama nedenlerinin başında gelmektedir. Taşınmalı eğitimin yeterince yaygınlaşmamış olması, öğrenciler için yurt olanaklarının yetersizliği, öğrencilerin il merkezlerinde olduklarında masraflarının artması aileleri en kolay yol olan okula göndermemeye yönelttiği kadın katılımcılarca ifade edilmiştir. Aileler kalabalık nüfuslu olmaları sebebiyle öncelikle geçimlerini sağlama düşüncesinde olduklarını belirtmişlerdir. Öncelikle devletimiz kırsal kesimde yaşayan ailelerin ekonomik olarak güçlenmelerini sağlayıcı önlemler almalı, ailelerin eğitime karşı bakış açılarını değiştirecek çalışmalar yapılmalıdır. Zorunlu eğitimde özellikle kız çocuklarının okula devamlarını sağlayıcı önlemler alınmalıdır.

Okulun olmaması ile ilgili bütün kadın katılımcılar görüş belirtmişlerdir. Okulun olmamasından kaynaklı kız çocuklarının ortaöğretime devam edememesi, kadın katılımcılara ait görüşlerin %24,39'unu oluşturmaktadır.

Araştırmanın ikinci açık uçlu sorusu 'Örgün ortaöğretime devam eden kardeşin var mı? Cinsiyeti nedir?' olarak belirlenmiştir. Bu soruya ilişkin bulgular Tablo 9'da verilmiştir. Tablo 9'da kız çocuklarının örgün ortaöğretime devam eden kardeş sayıları ve cinsiyetleri verilmiştir.

Tablo 9 Ortaöğretime Devam Eden Kardeş Sayısı ve Cinsiyetleri

Tema	f	Katılımcı Kodları
Var	1	K2
	7	K1, K3, K5, K6, K7, K8, K9
Yok	2	K4, K10

Tablo 9 incelendiğinde kadın katılımcılardan ikisinin (K4, K10) kardeşi yoktur. Katılımcılardan birinin (K2) kız kardeşi bulunmakta, katılımcıların yedisinin (K1, K3, K5, K6, K7, K8, K9) erkek kardeşi ortaöğretime devam etmektedir.

Araştırmanın üçüncü açık uçlu sorusu 'kız ve erkek çocukları arasında ortaöğretime gönderip göndermeme konusunda nasıl bir yol izleniyor?' olarak belirlenmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşlerinden elde edilen bulguların tamamı erkek çocuklarının okula gönderilip kız çocuklarının gönderilmediği yönündedir. Kız çocukları evlenip gideceği için onları eğitime harcanacak paranın gereksiz olduğu boşa gittiği düşüncenin hâkim olduğu kadın katılımcılar tarafından ifade edildi. Kırsal kesimde ailelerin erkek çocukların kendilerine bakıp, ailenin devamı sağlayacağı düşüncesiyle her zaman üstün tutulduğu katılımcılar tarafından vurgulanmıştır.

Aile Çalışma Sosyal Hizmetleri Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2019) çalışmasının "Eğitim" başlığı altında CEDAW Sözleşmesi ile kadın ve erkeklerin eğitime erişimde eşit haklara sahip olduğu, kadınlara karşı ayrımcılığı önleme yükümlülüğünün taraf devletlerde yükümlülük getirdiği belirtilmektedir. Ayrıca Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin de benzer biçimde kız ve erkek çocuklarda eğitimde eşit haklara sahip olacak şekilde düzenlemelerin yapılması gerekliliği belirtilmiştir. Kadın katılımcıların tamamının yanıtlarında kız çocukları ile erkek çocukları arasında ortaöğretime gönderme yönünden ayrımcılık yapıldığına dair bulgular bulunmaktadır. Bu bulgulara dayanarak CEDAW Sözleşmesi yükümlülüğünün devlet tarafından yeterince yerine getirilmediği bu konuda halkı bilinçlendirmede söylenebilir.

Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (KOÇ-KAM, 2019) raporuna göre, kadın erkek eşitliğinin sağlanabilmesinde en önemli payın eğitime düşüğü, eğitime erişimdeki engellerin belirlenip çözümler getirilmesi gerektiği paylaşılmıştır. Eğitime erişim ve okullaşma konularında özellikle son yıllarda önemli gelişmeler

sağlanmış olsada bölgesel olarak, kız öğrencilerin yoğun olarak bulunduğu kesimlerde okulu erken bırakma ve hiç devam etmeme gibi birçok olumsuzluğun halen devam ettiği de belirtilmiştir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Çalışmanın genelinde araştırmalar göstermiştir ki kız çocuklarının örgün ortaöğretime devam etmemelerinde erkeklere göre daha az eğitim almaları etkili olmaktadır. İlgili alan yazında da bahsedildiği gibi Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (KOÇ-KAM, 2019) raporu incelenmiş bireyler arasındaki bu eşitsizliğin ancak eğitimle çözülebileceği vurgulanmıştır. Eğitime erişimin önünde engel teşkil eden sebeplerin belirlenerek, bu sebeplere yönelik çözümler geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Erkek ve kadınlar arasında yaşanan bu eşitsizlik en fazla da eğitim alanında kendini göstermektedir. Ailevi, çevresel, ekonomik ve sosyal nedenler gibi birçok etmen okula devamda çözüm bekleyen öncelikli nedenlerdendir. Özellikle kız çocuklarında eğitim için evden uzaklara gitmek zorunda kalması, ayıplanma ve kınanma korkusu, kardeş sayısının fazlalığı, ev işlerinde yardımına ihtiyaç duyulması ile karma eğitimle kadın erkeğin bir arada eğitim alması gibi birçok neden okula devamı engelleyen başlıca sebeplerdir. Alan yazındaki açıklanmalar incelendiğinde durumu destekler birçok sebepten bahsedilmiştir. Kız çocuklarının eğitiminin önemsenmemesi, erkek öğrencilere göre ikinci planda tutulması da ana nedenler arasında sayılmaktadır.

Toplumsal çevrenin ve ailenin eğitime bakış açısı okullaşma önünde en büyük engellerdendir (Adıgüzel, 2013). Aileler özellikle gelenek ve göreneklerin arkasına sığınarak kız çocuklarının okula gönderilmesinin ayıplanacak bir durum gibi görmektedirler. Kız çocukları evde ailelerinin yanında daha güvende anlayışı hâkimdir. Kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesi ve bundan ailelerin başlık parası adı altında menfaat sağlaması okullaşma önündeki engellerden görülebilmektedir. Ailelerin ekonomik olarak iyi durumda olması ve özellikle de eğitimsizlikleri çocukları üzerinde tercihte bulunmaya itmektedir. Kız çocuklarının evlenip gideceği düşüncesiyle eğitimlerine harcama yapmayı engellemektedir. Ailelere ekonomik açıdan destek verilmesi, çocukların eğitimleri konusunda kaynak ve servis imkânları sunulması, taşınabilir eğitimin desteklenerek daha da iyileştirilmesi kız çocuklarının okullaşmasında olumlu kazanımlar sağlayacaktır. Ayrıca yakın köy ve kasabaların taşıma merkezli okullarla birbirine bağlanması da okullaşma açısından büyük artılar sayılacaktır. Yapılan araştırmalarda bu düşünceleri destekler niteliktedir.

Erken yaşta evlilik ile ilgili yapılan birçok araştırma vardır. Kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmeleri eğitimlerinin yarıda kalmasına neden en önemli sebepler arasında gösterilmektedir (ERG, 2016b). Erken yaştan itibaren eğitimden alıkonulmaları iş hayatından da uzaklaştırmakta kendi ayakları üzerinde duramayan eşlerine bağımlı bir kitle oluşturmuş olmaktadır. Eğitim almamış ve birilerine bağımlı olan bu kitlenin yetiştirdiği çocuklarında çok sağlıklı olması beklenemez.

Ülkemizde kız çocuklarının örgün eğitime devam edememeleriyle ilgili alan yazında da belirttiğimiz gibi birçok neden sıralanmıştır. Okullaşmanın önündeki bu engellerin belirlenip çözüm yolları bulunmasına yönelik birçok kampanya yapılmasına rağmen istenilen hedeflere hala ulaşamamıştır. Öncelikle kırsal kesimde bulunan kız çocukları için fırsat ve imkân eşitsizlikleri giderilmelidir. Ailelerin eğitime bakış açılarını değiştirecek eğitimler vermelidir. Kamu spotları aracılığıyla aileler bilgilendirilmeli, toplumca kanaat önderi kabul edilen kişiler vasıtasıyla eğitime yönelik olumsuz düşünceler değiştirilmeye çalışılmalıdır. Okullarla ilgili ailelerin kaygıları azaltılmalı, çocuğumu okula gönderirsem başına bir şey gelir mi gibi olumsuz düşüncelerden aileler uzaklaştırılmalı. Okul ve öğrencilerin güvenliği için her türlü önlem alınmalıdır. Taşınabilir ve yatılı gelen öğrencilerin her türlü sıkıntıları giderilmeli, öğrenciler asla mağdur edilmemelidir. Okula gitme imkânı olmayan öğrenciler için devlet her türlü maddi desteği sağlamalıdır (Bora ve Taş, 2017). Bu gibi önlemler sayesinde kız çocuklarının okullaşma oranları eskiye kıyasla her geçen gün biraz daha iyileşmektedir. Bu gibi çalışmaların yapılması önlemlerin alınmaya devam etmesi okullaşma oranlarının artması açısından önem arz etmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre kız çocuklarının örgün ortaöğretim kurumlarına devam edememe nedenlerine ilişkin sonuçlar şu şekilde sıralanmıştır. Ortaöğretim kurumlarının olmadığı, eğitim seviyesinin düşük olduğu özellikle kırsal kesimlerde kız çocuklarının okula devam edemedikleri görülmektedir. Okula devam edememe nedenlerine bakıldığında başta ekonomik nedenler olmak üzere, çevre baskısı, ataerkil aile yapısının olması, yaşanan çevre şartlarının uygun olmaması, gelenek ve göreneklerin etkili olması, uygun rol modellerinin bulunmaması ilk sırada belirlenen nedenlerdir. Özellikle çocuk sayısının fazla olması gelir dağılımını etkilediği için kız çocuklarının okula gidememeleri önünde ki engellerdendir. Bazı aileler gelir durumu iyi olduğu halde geleneksel bir bakış açısında olduğu için kızlarını okula göndermemektedirler. Lisenin Tokat'ta olması ve her gün gidiş geliş yapmanın zor

olması, taşınmalı eğitim sistemin zorluklarının olması, kızların bulunduğu okul ortamlarına ailelerin güvenmemesi ile kız çocuklarının erken yaşta evlendirme geleneğinin devam etmesi gibi nedenler belirtilmektedir. Örgün eğitime devam edemeyen kız çocukları okumayı çok istedikleri halde aile büyüklerinin sözlerine itaat ettikleri ve kendileri adına verilen kararları kabul ettikleri için ortaokulda devamsızlıkları artmakta, derslere olan ilgileri azalmakta ve sonucunda da başarılarının azaldığı gözlemlenmektedir.

Kız çocuklarının okula gönderilmeme nedenlerine ilişkin veli ve öğrenci görüşlerinden yola çıkılarak aşağıdaki öneriler geliştirilebilir. Kız çocuklarının örgün orta eğitime devam etmeleri için öncelikle ailenin bulunduğu yere (köye, kasabaya, yerleşim yerine) lise yapılması ve ailenin gözü önünde okula devam etmeleri uygun olabilir. Kızlar için açık lisenin kaldırılarak bütün öğrencilerin zorunlu devamının sağlanması devlet tarafından ailelere ciddi yaptırımların uygulanması uygun olabilir. Ailelerin eğitime bakış açısı önemlidir, okuryazar olmayan ailelere eğitimler verilmesi ve kızlarını okutmaları konusunda bilgilendirilmelidirler. Taşınmalı eğitim sistemin kalitesinin daha da iyileştirilmesi uygun olabilir. Ekonomik bakımdan yoksun ailelerin çocukların eğitim giderlerinin tamamı devlet tarafından karşılanarak sorun ortadan kaldırılabilir. Yanlış gelenek ve göreneklerin hala hüküm sürdüğü yerlere devlet ciddi şekilde el atmalıdır. Küçük yaşta evliliklere kesinlikle izin vermemeli, en ağır cezalar verilmelidir. Okuyan iyi iş imkânları olan örnek modellerin yaygınlaşması eğitime olumsuz bakılmasını önleyecektir. Bu olumlu örnek modellerin çoğaltılması lazım. Eğitimde iyi örnekler bu gibi bölgelerde yaygınlaştırılmalıdır. Eğitime karşı ailelerden bilinçsiz olanlara, bütün aile bireylerine düzenli aile eğitimleri verilerek bu aileler daha bilinçli hale getirilebilir. Kız çocuklarının okutulmasının ayıp sayılması kapalı toplumlardaki bu önyargının toplumlar eğitilerek düzeltilmesi uygun olabilir. Geri kalmış çevrelerde ve bölgelerde erkek egemenliğinin hüküm sürmesi için kızların okutulması istenmemektedir. Bu toplumlar düzenli bir şekilde eğitilerek ikna edilmelidir. Veliler, çocuklarının okuyacakları okulları ziyaret etmeleri, gezmeleri, ortamı görmeleri uygun olabilir. Velilerin, çocuklarının kalacakları yurtları gezmeleri görmeleri sağlanmalıdır. Erken yaşta evliliğin önüne geçmek amacıyla sadece öğretmenler değil tüm kamu kurumları sorumluluk almalı, hatta kız çocuklarının bu konuda tek tek bilgilendirilmesi uygun olabilir. Kızların kalabileceği güvenli yurtların çoğaltılması uygun olabilir. Özellikle kırsal kesimlerde herkes tarafında saygı duyulan kişilerle görüşülerek insanları kızlarını okula göndermeleri konusunda ikna etmesi istenebilir. Kanaat önderlerince özellikle okula gönderilmemenin yaygın olduğu bölgelerde ev ziyaretleri yapılmalı, insanların eğitime bakış açıları değiştirilmelidir. Özellikle ülkemizde ve dünya kız çocuklarının eğitimi ile ilgili projeler yakından takip edilerek daha da işlevsel olarak uygulanması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Adıgüzel, A. (2013). Kız çocuklarının okullaşma engelleri ve çözüm önerileri. Ekev Akademi Dergisi, 325-344.
2. Akiş, E. ve Çokcanlı, M. (2020). Türkiye'de beşeri sermayenin illerin ekonomik sermaye düzeylerine etkisi. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 250-268.
3. Aküzüm, C., Yavaş, T., Tan, Ç. ve Uçar, M. (2015). İlköğretim kurumu öğrencilerinin devamsızlık ve okul terki nedenleri. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 167-192.
4. Aslan, G. (2021). Eğitime erişimin belirleyicileri:kırsal kesimdeki kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmeme nedenleri. Eğitim ve Bilim, 46(207), 1-33.
5. Aygül, H. (2018). Eğitime erişim, yoksulluk ve formel/informel işgücü olarak üniversite gençliği. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(1), 58-87.
6. Beltekin, N. ve Çete, U. (2019). Eğitim hakkını yeniden tanımlamak. Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 27-39.
7. Bora, V. ve Taş, A. (2017). Kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmeme nedenleri. Dergipark Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7, 89-106.
8. Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). Örneklem Yöntemleri. Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri (s. 92-93). Pegem Akademi.
9. Demir, Ö. Ö. (2020). Pısa sonuçları Türkiye'deki eğitim eşitsizliği hakkında ne söylüyor. Alanyazın Eğitim Bilimleri Eleştirel İnceleme Dergisi, 1(2), 85-98.
10. Eğitim Reformu Girişimi. (2020). Öğrenciler ve eğitime erişim.
11. Eryılmaz, M. (Dü.). (2017, 11 11). İstanbul Aydın Üniversitesi. 04 17, 2021 tarihinde <https://iaupratolyesi.wordpress.com/2017/10/11/turkiyede-kiz-cocuklarına-yonelik-gercekleştirilen-sosyal-sorumluluk-projeleri/> adresinden alındı.

12. Kalaycı, S. ve Öztürk, A. (2017). Küreselleşen dünyada kadın eğitiminin gayri safi milli hasıla'ya etkisi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 5(7), 76-87.
13. Karasar, N. (2004). Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler. Ankara: Nobel Yayım.
14. Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi, 1(1), 62-80.
15. Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu. Selçuk iletişim, 4(3), 21-28.
16. Küçük, E. (2018). Kırsal kesimde yaşayan kız çocukların örgün ortaöğretimi terk etme nedenleri. Eğitim ve Bilim, 43(195), 97-117.
17. Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). Ankara: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayınları.
18. Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). Mesleki Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği (24. 12. 2005). Sayı: 26033.
19. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. (2016). Ankara: Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
20. Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). Resmi Gazete (04. 24. 2021). Sayı: 14574.
21. Özyıldırım, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye'de kadın ve eğitim. Sosyal Politikalar Dergisi, 93-112.
22. Özdemir, C. (2018). Türkiye'de yükseköğretimin yaygınlaşmasının. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 8(3), 542-551.
23. Özer, M., Gençoğlu, C. ve Suna, H. (2020). Türkiye'de eğitimde eşitsizlikleri azaltmak için uygulanan politikalar. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 294-312.
24. Sayılan, F. (2012). Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim. Ankara:Dipnot Yayınları. 12-76.
25. Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. Atatürk üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi, 419-426.
26. Tunç, A. İ. (2009). Kız çocuklarının okula gitmeme nedenleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 237-269.
27. Tunç, M. (2018). Kalkınmada kadın ayrımcılığı ve toplumsal cinsiyet. SosyoEkonomi, 221-251.
28. UNICEFTURK. (2020). Kız ve erkek çocuklar arasında eşitlik.
29. Yaşar, N. (2018). Eğitimde cinsiyet eşitsizliğinin okullaşma oranına etkisi. İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi, 55-69.
30. Yılandıcı, V. ve Aydın, M. (2018). Türkiye'de kadın okullaşmasının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 101-112.
31. Yıldırım, C., Beltekin, N. ve Talay Oral, T. (2018). Kızların okula erişim ve devam oranlarının artırılması: ikna süreci. e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi, 783-804.